

doi:10.5559/di.23.1.08

SAMOIZVJEŠĆE PSIHO PATIJE SRP-III I POVEZANOST NJEGOVIH DIMENZIJA S VELEPETORIJEM MODELOM LIČNOSTI

Ljiljana PAČIĆ-TURK
Medicinski fakultet, Klinički bolnički centar, Zagreb

Martina GAJSKI
Poliklinika Kocijan – Hercigonja, Zagreb

UDK: 159.97:159.98

Prethodno priopćenje

Primljeno: 5. 12. 2012.

Cilj istraživanja bio je ispitati faktorsku strukturu Samoizvješća psihopatije SRP-III, s očekivanjem za 4 faktora (emocionalna hladnoća, eratični životni stil, antisocijalno ponašanje i interpersonalna manipulacija) te mogu li se IPIP 50 upitnikom ličnosti koji mjeri 5 generalnih dimenzija ličnosti (*ugodnost, savjesnost, ekstraverzija, emocionalna stabilnost i intelekt*) predvidjeti rezultati na dimenziji psihopatije SRP-III samoizvješća psihopatije. Uzorak je obuhvatio 190 studenata psihologije Hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, od čega 173 žene i 17 muškaraca, prosječne dobi od 21 godine. Za potrebe istraživanja prvi put je primijenjena hrvatska verzija Samoizvješća psihopatije SRP-III (*Self-report psychopathy scale*). Rezultati istraživanja potvrdili su faktorsku strukturu originalnog instrumenta uz zadovoljavajuću pouzdanost dobivenih dimenzija: emocionalne hladnoće, eratičnoga životnog stila, antisocijalnoga ponašanja i impulzivnosti i manipulacije. Ujedno, rezultati su pokazali da se IPIP 50 upitnikom ličnosti može predvidjeti 49,5% varijance rezultata na dimenziji psihopatije, a najboljim prediktorima pokazali su se niska savjesnost i ugodnost, što je u skladu s većinom istraživanja, te ekstraverzija, čiji odnos sa psihopatijom još uvijek nije točno definiran, te intelekt.

Ključne riječi: IPIP 50 upitnik, Samoizvješće psihopatije SRP-III, psihopatija, Velepeteri model ličnosti

Ljiljana Pačić-Turk, Klinika za neurokirurgiju Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, KBC Zagreb, Kišpatičeva 12, 10 000 Zagreb, Hrvatska.
E-mail: ljiljanapt@gmail.com

UVOD

Psihopatski poremećaj ličnosti (psihopatija)

U zadnja dva stoljeća pridaje se sve veća pozornost osobinama ličnosti kao centralnom mjestu proučavanja i predviđanja ponašanja (Mejovšek, 2002; Međedović, 2009), pa se tako teorijama ličnosti nastoji objasniti pojava kriminala i kriminalnoga ponašanja kao jednoga od glavnih problema suvremenoga društva (Coid i sur., 2009). Odgovornost i uračunljivost kriminalnih osoba te mogućnost njihove moralne prosudbe u trenucima počinjenja kaznenih djela ostala je intrigantnom od Cleckleyevih opisa iz 1941. g. sve do danas (Cleckley, 1976; Aharoni, Antonenko i Kiehl, 2011). Opis psihopatske strukture ličnosti kao "kazneno odgovorne, a moralno neodgovorne" koji je dao Cleckley pokazao se konzistentnim. Pod utjecajem dugogodišnjeg rada s kriminalnom populacijom dr. Robert Hare proširuje klasičnu definiciju psihopata, u kojoj naglašava da je to osoba koja ne uči na temelju iskustva, na koju ne djeluje kazna, nema osjećaj odgovornosti, ne upušta se u ozbiljne odnose, ne kontrolira svoje porive, nemoralna je, emocionalno nezrela i ne osjeća se krivom, ima patološku sklonost laži, egocentrična je, impulzivna, neodgovorna, plitkih emocija, nesavjesna, neempatična, sklona manipulaciji drugima, krši socijalne norme i očekivanja. Niz istraživanja potvrdio je da se te karakteristike konzistentno pojavljuju kod psihopatskoga poremećaja (Hare i Jutai, 1988; Harpur i Hare, 1990; Hervé, Hayes i Hare, 2003; Hare, 2006; Oliveira-Souza i sur., 2008; Coid i sur., 2009 i dr.).

U ovom istraživanju samoizvješće psihopatije SRP-III (Paulhus, Neumann i Hare, u tisku) konstrukt psihopatije definira kroz 4 dimenzije. Emocionalna hladnoća, kao jedna od dimenzija, odnosi se na nemogućnost dugoročnoga vezanja za druge osobe, neempatičnost i krutost, dok se dimenzija eratičnoga životnog stila odnosi na kaotični i "parazitski" način življenja "od danas do sutra". Dimenzija interpersonalne manipulacije govori o koristoljublju i instrumentalnom načinu odvijanja socijalnih situacija, odnosno takva osoba uvijek ulazi u odnose zbog određenog cilja i koristi, a u skladu s tim povezana je i dimenzija antisocijalnoga ponašanja koja se odnosi na kršenje zakona i socijalnih normi.

Činjenica je da, iako udio psihopatske ličnosti u općoj populaciji iznosi 3% za muški spol i 1% za ženski spol, oni zapravo počinje više opasnih i teških kaznenih djela od ostale kriminalne populacije (Begić, 2011). Iako psihopatija još uvijek ulazi u nedovoljno objašnjene sindrome (Blair, Mitchell i Blair, 2008) te se u sve više istraživanja govori o potrebi za izdvajanjem psihopatije kao različite od antisocijalnoga pore-

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 23 (2014), BR. 1,
STR. 155-175

PAČIĆ-TURK, LJ.,
GAJSKI, M.:
SAMOIZVJEŠĆE...

mećaja, o čemu govori metaanaliza Decuypera, De Pauwa, De Fruyta, De Bollea i De Clercq (2009), za sada se ta dva konstrukta poistovjećuju u dijagnostičkim i statističkim priručnicima, DSM-IV (APA, 1994; APA, 2000) i kao poremećaj ophođenja u MKB-10 (Svjetska zdravstvena organizacija, 2003). Glavna razlika koju razni autori u metaanalizi (Decuyper i sur., 2009) navode jest u crtama ličnosti, koje su se pokušale usporediti na transkriptu provjerne liste psihopatije na petofaktorskom modelu ličnosti, gdje se smatra da postoji razlika između osobe koja se antisocijalno ponaša, ali joj je emocionalnost donekle razvijena kao u normalne populacije, od ličnosti "psihopata", gdje su istraživanja pokazala da im je emocionalna razina pobuđenosti biološki bitno smanjena (npr. Wahlund i Kristiansson, 2009). Dok osoba može postati antisocijalna isključivo zbog životnoga slijeda okolnosti i same okoline, u razvoju psihopatskoga poremećaja ličnosti ključnu ulogu između ostalog imaju i biološke malformacije (Blair, Mitchell i Blair, 2008).

Mjerenje psihopatskoga poremećaja ličnosti

Sve do prije 20 godina istraživanja psihopatije rezultirala su većim brojem instrumenata za mjerenje psihopatije koji su međusobno bili slabo povezani (Decuyper i sur., 2009), a podaci dobiveni iz intervjua značajno su se razlikovali od podataka dobivenih na samoizvješćima psihopatije. Konstrukt psihopatije, koji se najčešće definirao kao dvofaktorska struktura, predstavljao je jedan faktor temeljen na ličnosti, dok je drugi bio koncipiran na temelju ponašanja (Williams i Paulhus, 2004; Baskin-Sommers, Zeier i Newman, 2009). Na tome je zasnovana PCL-R metoda (*psychopathy checklist – revised*), koja predstavlja najpoznatiji dijagnostički intervju sa zatvorenicima. Prvi faktor temeljen na ličnosti bolje bi razlikovao psihopatiju od drugoga faktora koji je slabije povezan s antisocijalnim poremećajem (Hare, 2003; Derefinko i Lynama, 2007). S obzirom na to da se npr. DSM-III-R i DSM-IV temelje na kriterijima antisocijalnoga ponašanja, njihovo negiranje različitoga tipa ličnosti za antisocijalni poremećaj i psihopatiju mogu utjecati na nereprezentativni konstrukt (Messick, 1995). Metaanalize temeljene na 18 istraživanja o prediktivnoj valjanosti PCL-a i PCL-R-a pokazale su da su obje pouzdane i međusobno visoko povezane, a dobri su prediktori nasilnoga ponašanja i kriminalnog recidivizma (Salekin, Leistico, Trobst, Schrum i Lochman, 2005). Dvofaktorska struktura PCL-R metode potvrđena je na 900 zatvorenika i 350 forenzičkih pacijenata (Hare, 1991), a takva je struktura ponovljena i na belgijskom (Nioche i sur., 2010), škotskom (Cooke i Michie, 2001), španjolskom (Flores Mendoza, Alvarenga, Herrero i Abad, 2008) i engleskom uzor-

ku zatvorenika (Dolan i Rennie, 2006). S obzirom na to da je SRP-III samoizvješće psihopatije zasnovano na široko korištenoj i visoko pouzdanoj PCL-R metodi, opravdano je govoriti o najnovijoj verziji samoizvješća psihopatije kao vjerodostojnom instrumentu za mjerenje psihopatije na neforenzikom uzorku (Williams, Paulhus i Hare, 2007).

Razvijanjem prve verzije Samoizvješća psihopatije nastojala su se obuhvatiti dva konzistentna faktora PCL-R metode. Početni uspjeh PCL metode potaknuo je Harea (1985) da razvije skalu Samoizvješća psihopatije (SRP, 1985), koja se sastojala od 29 čestica, a iste je godine razvio i SRP II verziju (1985) sa 60 čestica, među kojima je 31 odgovarala dvama faktorima PCL metode. Te su se čestice mogle zasebno uzeti u obzir kao skraćena verzija SRP II skale (Williams, Nathanson i Paulhus, 2003). Novija istraživanja pokazala su da bi se psihopatija kao konstrukt mogla sastojati od više od 2 faktora – Cooke i Michie (2001) prikazali su trofaktorsku strukturu, Neumann, Vitacco, Hare i Wupperman (2005), te Neumann, Harre i Newman (2007) ustanovili su četverofaktorsku strukturu, kakvu sadržava i Samoizvješće psihopatije SRP-III. U četverofaktorskoj strukturi SRP-a III tri faktora odgovaraju Cookeovoj i Michievoj trofaktorskoj strukturi, a četvrti faktor predstavlja antisocijalni faktor. Niz kasnijih istraživanja potvrdio je četverofaktorsku strukturu (Hill, Neumann i Rogers, 2004; Neumann i sur., 2005; Vitacco, Rogers, Neumann, Harrison i Vincent, 2005). Neka su istraživanja, koristeći se multiplom regresijom, pokazala da četverofaktorska struktura ima bolju prediktivnu valjanost, npr. u istraživanju Hilla i sur. (2004) takva je struktura predvidjela više varijance agresije (31%) od trofaktorske strukture (27%), a Vitacco, Neumann i Jackson (2005) na velikom su uzorku psihijatrijskih pacijenata pokazali da su četiri faktora bolje povezana s nasiljem (21%) od trofaktorske strukture (12%).

U ovom radu ispitana je faktorska struktura Samoizvješća psihopatije SRP-III (Paulhus i sur., u tisku). Cilj je bio povezati skale SRP-III s generalnim dimenzijama ličnosti uz pomoć IPIP 50 upitnika ličnosti (Mlačić i Goldberg, 2007), koji se u novije vrijeme nastoji dodatno proširiti kako bi ovaj model obuhvatio više indikatora za patološku ličnost (Decuyper i sur., 2009). Iako se većina dijagnostičkih sredstava za psihopatiju vrednuje na zatvorskim populacijama, postoji sve veća potreba za istraživanjem ovoga poremećaja u neforenzikoj populaciji. Postavlja se problematika "psihopata" unutar zakona, čije ponašanje još uvijek nije dovoljno ekstremno da bi bilo otkriveno kao kršenje zakona i socijalnih normi. Ujedno, neki se autori zalažu za psihopatiju kao kontinuiranu varijablu, odnosno da netko može biti "više", a netko "manje" psihopat, točnije da može imati više ili manje izražene psihopatske crte

ličnosti (Samuel i Widiger, 2008). Primarna funkcija samoizvješća psihopatije SRP-III prema autorima ovog istraživanja nije nužno dijagnoza psihopatije, nego potreba za izdvajanjem ovoga tipa ličnosti kao podgrupe antisocijalnog poremećaja ličnosti, kao i moguća indikacija za proširenje postojećeg IPIP 50 upitnika.

SRP-III upitnik (Paulhus i sur., u tisku) obuhvaća četiri dimenzije psihopatije. Interpersonalna manipulacija odnosi se na laskanje drugima radi vlastite koristi, lažno predstavljanje u svrhu postizanja cilja, podmuklost i prepredenost, nepoštenost i prijevaru, koristoljubivost, laganje i shvaćanje da su ljudi "naivni" te da se njima lako može manipulirati. Dimenzija eratičnoga životnog stila odnosi se na upuštanje u opasne stvari radi uzbuđenja, neplaniranje, impulzivno donošenje odluka, nepoštivanje pravila, rizik, konstantno zapadanje u nevolje i brzopletost. Kad govorimo o dimenziji emocionalne hladnoće kao bitnom svojstvu "psihopata", ona se odnosi na neempatičnost, nesenzibilnost na nasilje, neosjećanje krivnje, na hladnu osobu bez sažalijevanja. U skladu s tim, dimenzija antisocijalnoga poremećaja sadrži čestice koje se sadržajno odnose na kršenje normi i zakona, odnosno na krađu, umiješanost u nasilne radnje, prijevaru zbog novca, upotrebu oružja, boravak u zatvoru i dr.

Povezanost psihopatije sa pet općih dimenzija ličnosti

Neka su se istraživanja bavila ispitivanjem povezanosti pet generalnih dimenzija ličnosti (ugodnost, savjesnost, emocionalna stabilnost, ekstraverzija i otvorenost prema iskustvu) s pojavom patološke ličnosti (Costa i Widiger, 1994; Widiger i Costa, 2002) i povezanosti sa psihopatijom (Widiger i Lynam, 1998; Miller, Lynam, Widiger i Leukefeld, 2001; Lynam, 2002; Derefinko i Lynam, 2007). Prema ovim istraživanjima, povezanost FFM-a (*Five Factor modela*) s patološkim naznakama ličnosti odgovara odstupajućim rezultatima općih crta ličnosti od njihovih normi (Salekin, Trobst i Krioukova, 2001; Paunonen, 2006). Rezultati metaanaliza pokazali su da psihopati imaju značajno niže vrijednosti na dimenziji ugodnosti naspram osoba s antisocijalnim poremećajem ličnosti bez psihopatije, a nakon toga, kao indikatori psihopatije, slijede niska savjesnost, nizak neuroticizam te niska otvorenost prema iskustvu (Ross, Lutz i Bailley, 2004; Decuyper i sur., 2009). Razlika između psihopatskoga i antisocijalnoga poremećaja ličnosti jest također u česticama ranjivosti i anksioznosti, na kojima osobe sa psihopatijom postižu značajno niže vrijednosti (Widiger i Lynam, 1998; Widiger, Trull, Clarkin, Sanderson i Costa, 2002; Hicklin i Widiger, 2005). Opisivanje psihopatije na temelju peterofaktorskoga modela ličnosti moglo bi pomoći u razmatranju komorbiditeta psihopatije s ostalim poremećajima (Miller

i Lynam, 2003) te bi se na taj način mogla dobiti osnovna etiologija, smjer i tretman psihopatije uz proširenje samoga modela općih crta ličnosti (Lynam, 2002; Derefinko i Lynam, 2007), a ujedno i moguće izdvajanje psihopatije kao podgrupe antisocijalnoga poremećaja ličnosti.

CILJ I PROBLEMI ISTRAŽIVANJA

Cilj istraživanja bio je ispitati strukturu i metrijske karakteristike prevedene američke verzije SRP-III R13 samoizvješća psihopatije te nakon toga ispitati povezanost SRP-III sa IPIP 50 upitnikom ličnosti, kako bi se na temelju dimenzija IPIP 50 nastojali predvidjeti rezultati na dimenziji psihopatije SRP-III. Očekuje se četverofaktorska struktura upitnika, s obzirom na to da i američka verzija sadrži četiri faktora, kao i da će niska ugodnost i savjesnost te visoka emocionalna stabilnost (odnosno nizak neuroticizam) biti povezani i dobri prediktori povišenih rezultata na dimenziji psihopatije SRP-III.

METODA

Sudionici

Uzorak istraživanja obuhvatio je 190 studenata psihologije na Hrvatskim studijima Sveučilišta u Zagrebu, koji su bili na predavanjima u akademskoj godini 2011./2012., životne dobi od 18 do 28 godina, prosječne dobi 21 godinu ($M = 21,16$; $SD = 1,862$). Uočava se brojčana nejednakost po spolu, pri čemu se ukupni uzorak pretežno sastoji od ženske studentske populacije ($m = 17$, $ž = 173$), što bi svakako moglo utjecati na rezultate istraživanja (npr. Visser, Pozzebon, Bogaert i Ashton, 2010; Weizmann-Henelius i sur., 2010; Dolan i Vollm, 2009; Reidy, Zeichner i Foster, 2009), kao i smanjen broj studenata na predavanjima u vrijeme ispitnih rokova te stres studenata pred kolokvije koje su imali prije kraja akademske godine.

Instrumenti

Samoizvješće psihopatije SRP-III – R13

Ovaj upitnik mjeri četiri dimenzije konstrukta psihopatije i za potrebe ovog istraživanja preveden je na hrvatski jezik. Prijevod su radila dva nezavisna prevoditelja, a zatim su prijevodi ponovo prevedeni na engleski jezik. Nisu uočena značajnija neslaganja između prevoditelja.

U Tablici 1 nalaze se dimenzije SRP-III upitnika te varijable koje mjere određenu dimenziju prema istraživanju na američkoj populaciji, pri čemu su norme dobivene na općoj, zatvorskoj i studentskoj populaciji (Paulhus i sur., u tisku). Svaka od tvrdnji predstavlja intervalnu skalu u vrijednostima od 1 do 5 (1 – uopće se ne slažem, 5 – potpuno se slažem). Od

📌 **TABLICA 1**
Prikaz dimenzija
američke verzije SRP-III
i pripadajuće varijable
za pojedinu dimenziju
(Paulhus i sur., u tisku)

ukupno 64 varijable, 21 je trebalo rekodirati zbog obrnuta vrednovanja. Vrijednost dimenzije računala se kao suma odgovora podijeljena s brojem varijabli za tu dimenziju. Sve četiri dimenzije definirane su kao varijabla *psihopatija*, također u rasponu od 1 do 5. Autori upitnika na studentskoj su populaciji dobili ukupnu pouzdanost upitnika Cronbachov alpha 0,81, dok pojedinačno po dimenzijama iznosi: za *interpersonalnu manipulaciju* 0,81, za *emocionalnu hladnoću* 0,79, za *eratični životni stil* 0,74 te *antisocijalno ponašanje* 0,82 (Paulhus i sur., u tisku).

INTERPERSONALNA MANIPULACIJA

3. Mislim da bih mogao/la prevariti detektor laži.
8. Namjerno laskam drugima kako bih ih pridobio/la na svoju stranu.
13. Predstavljao/la sam se lažno kako bih postigao/la neki cilj.
16. Nisam podmukao/la ni prepreden/a.
20. Uživam kad uspijem nekoga prevariti.
24. Vjerujem da su drugi ljudi poštteni.
27. Zabavno je gledati koliko je ljudima potrebno da planu.
31. Mislim da je teško manipulirati drugim ljudima.
35. Iskoristi druge ljude prije nego što oni iskoriste tebe.
38. Ljudi obično znaju kad lažem.
41. Ponekad se potrebno pretvarati da ti je netko drag kako bi ga iskoristio.
45. Mogu nagovoriti ljude na bilo što.
50. Većina ljudi laže svaki dan.
54. Možeš dobiti od ljudi što želiš ako im kažeš ono što žele čuti.
58. Većina ljudi su naivčine i lako ih se može prevariti.
61. Nikad ne bih povrijedio/la druge da dobijem ono što želim.

EMOCIONALNA HLADNOĆA

2. Odlučniji/ja sam od ostalih ljudi.
7. Većina ljudi su slabići.
11. Dirne me kad vidim ozlijeđenu životinju.
15. Volim gledati tučnjave.
19. Prijatelji kažu da sam topla osoba.
23. Izbjegavam filmove strave.
26. Sažalim se nad beskućnikom.
30. Više se ne trudim ostati u kontaktu s obitelji.
33. Nikad ne plačem na filmovima.
37. Ljudi ponekad kažu da sam bezosjećajan/bezosjećajna.
40. Volim nasilne sportove i filmove.
44. Osoba sam meka srca.
48. Ljudi su preosjetljivi kad im kažem istinu o njima.
53. Ljudi previše plaču na sprovodima.
56. Ne osjećam se krivim/krivom kad nekoga povrijedim.
60. Ponekad prekinem prijateljstva koja mi više nisu potrebna.

ERATIČNI ŽIVOTNI STIL

1. Buntovna sam osoba.
4. Uzimao/la sam droge (pr. marihuana, ecstasy).
9. Često sam činio/la opasne stvari radi uzbuđenja.

(Nastavak na sljedećoj stranici)

(Nastavak s prethodne stranice)

14. Uvijek planiram svoje tjedne aktivnosti.
17. Dobar/dobra sam za opasne poslove jer brzo donosim odluke.
22. Nikad ne propuštam zakazani sastanak.
25. Mrzim brzu vožnju.
28. Volim "divlje" stvari.
32. Rijetko poštujem pravila.
36. Ne volim se kockati za pravi novac.
39. Volim seks s ljudima koje jedva poznajem.
42. Impulzivna sam osoba.
47. Ne volim riskirati.
51. Stalno zapadam u nevolje zbog istih stvari.
55. Brzo se počnem dosađivati.
59. Priznajem da mi je često jezik brži od pameti.

ANTISOCIJALNO PONAŠANJE

5. Nikad nisam bio umiješan/a u aktivnosti delinkventnih skupina.
 6. Nikad nisam ukrao/la kamion, auto ili motor.
 10. Prevario/la sam nekoga kako bih dobio/la novac.
 12. Fizički sam napao/la policajca ili socijalnog radnika.
 18. Nikad nisam pokušao/la prisiliti nekoga na spolni odnos.
 21. Nikad nisam napao/la nekoga s namjerom da ga ozlijedim.
 29. Provalio/la sam u zgradu ili vozilo s namjerom da nešto ukradem ili uništim.
 34. Nikad nisam bio/la uhićen/a.
 43. Uzimao/la sam teške droge (pr. heroin, kokain).
 46. Nikad nisam krao/la iz dućana.
 49. Bio sam osuđen/a za teško kazneno djelo.
 52. Tu i tamo nosim oružje radi zaštite (nož ili pištolj).
 57. Prijetio/la sam ljudima kako bi mi dali novac, odjeću ili šminku.
 62. Imam bliske prijatelje koji su bili u zatvoru.
 63. Namjerno sam pokušao/la udariti nekoga autom.
 64. Prekršio/la sam uvjetnu kaznu.
-

Struktura dimenzija IPIP 50

Pet dimenzija upitnika sastoji se od 10 pripadajućih tvrdnji intervalnoga tipa od 1 (posve netočno) do 5 (posve točno). Dimenzija ekstraverzije na jednom se polu odnosi na osobu koja je "živahne" naravi, koja puno priča, unosi živost u zabavu, društvena je, sama započinje razgovore i voli privlačiti pažnju. Suprotno ovoj osobi jest introvertirana osoba, koja se uglavnom drži po strani, samotnjak je, ne govori puno, mirnije je naravi. Dimenzija ugodnosti u jednom se polu odnosi na osobu koja je empatična, odnosno brine se za druge, obzirna je, zanimaju je potrebe drugih i nastoji da se i drugi osjećaju ugodno u njezinoj blizini. Nasuprot tomu, osoba koja je nisko na dimenziji ugone ne brine se za druge ljude, vrijeđa ih, kruta je, nema suosjećanja prema drugima. Dimenzija savjesnosti na jednom polu govori o osobi koja je uvijek spremna, uredna, koja planira i voli red te obavlja svoje zadatke točno i precizno. Nesavjesna osoba, suprotno tomu, pravi nered, ne

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 23 (2014), BR. 1,
STR. 155-175

PAČIĆ-TURK, LJ.,
GAJSKI, M.:
SAMOIZVJEŠĆE...

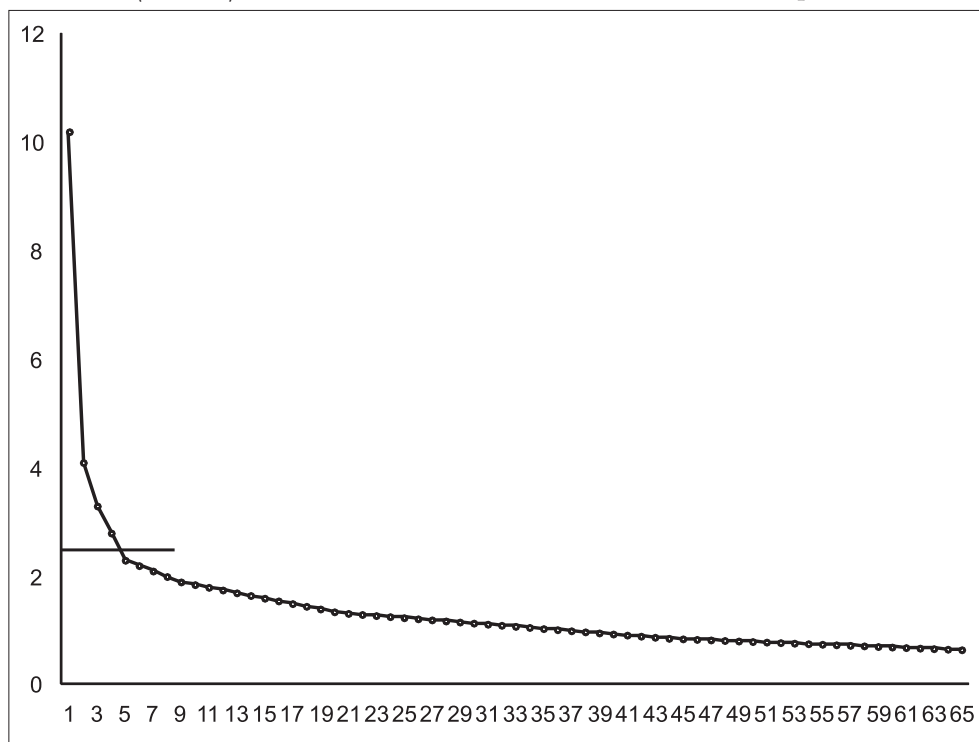
slijedi zacrtani plan, ne obraća pažnju na detalje, ne obavlja kućanske poslove i sl. Dimenzija emocionalne stabilnosti na jednom polu govori o osobi koja se uglavnom osjeća opušteno, rijetko je tužna i ne podliježe čestim promjenama raspoloženja, dok je neurotična osoba kao suprotni pol ove dimenzije zapravo stalno zabrinuta, često mijenja raspoloženja, lako podliježe stresu i lako ju je zasmetati. Dimenzija intelekta sastoji se od čestica koje sadržajno upućuju na osobu koja ima bogat rječnik, bujnu maštu, razumije apstraktne ideje, koristi se učnim izrazima te provodi vrijeme razmišljajući. Nasuprot tomu, ujedno na drugom polu opisuje osobu nisko na ovoj dimenziji koja teško razumije apstraktne ideje, nema mnogo mašte, ne shvaća brzo razne stvari te nema baš kreativnih ideja (Mlačić i Goldberg, 2007). Za dimenzije su dobiveni sljedeći koeficijenti pouzdanosti (Cronbachov alpha): ekstraverzija – 0,82, ugodnost – 0,84, savjesnost – 0,89, emocionalna stabilnost – 0,82 i intelekt 0,77 (Mlačić i Goldberg, 2007).

REZULTATI I RASPRAVA

Faktorska struktura hrvatske verzije upitnika SRP-III

SLIKA 1
Karakteristični korijeni izlučenih faktora za hrvatski uzorak (N = 190)

S obzirom na to da ne postoje norme SRP-III upitnika na hrvatskoj populaciji, provedena je eksploratorna faktorska analiza (KMO = 0,762; Bartlettov test sfericiteta $p < 0,01$).

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 23 (2014), BR. 1,
STR. 155-175

PAČIĆ-TURK, L.,
GAJSKI, M.:
SAMOIZVJEŠĆE...

● **TABLICA 2**
Faktorska struktura
(oblimin rotacija)
nakon izbacivanja
čestica po kriteriju
saturacije < 0,3

Dobivene komponente početno su objasnile 31,43% varijance (31,428%), no izbacivanjem problematičnih čestica (čestice 6, 12, 21, 30, 34 i 36 – vidi Tablicu 1) ukupna objašnjena varijanca na temelju 4 faktora iznosi gotovo 34% (33,802%). Navedene čestice izbačene su prema kriteriju da saturacija na pojedinom faktoru mora iznositi najmanje 0,3. Prema kriteriju *scree plot*a (Slika 1), također se jasno vidi četverofaktorska struktura, (2,769-10,021). Nakon oblimin rotacije, koja je upotrijebljena i u ostalim istraživanjima jer se očekivala međusobna povezanost faktora psihopatije (Williams i Paulhus, 2004), dobivena je faktorska struktura koja je slična izvornoj, uz zadovoljavajući postotak objašnjene varijance, s obzirom na to da je validacija provedena na neforezičkom uzorku.

Čestice upitnika	Emocionalna hladnoća 1	Antisocijalno ponašanje 2	Eratični životni stil 3	Impulzivnost i manipulacija 4
Kažu da sam bezosjećajan.	0,664			
Ljudi previše plaču na sprovodima.	0,621			
Iskoristi druge ljude prije nego oni tebe.	0,621			
Osoba sam meka srca.	0,620			
Ne osjećam se krivim kad nekoga povrijedim.	0,549			
Topla sam osoba.	0,521			
Ljudi su naivčine.	0,510		-0,421	-0,303
Zabavno je gledati druge kad planu.	0,503			
Većina ljudi su slabići.	0,491		-0,419	
Volim gledati tučnjave.	0,466			-0,301
Nisam podmukao ni prepređen.	0,436			-0,331
Možeš dobiti od ljudi što želiš.	0,429		-0,378	
Ljudi su poštenu.	0,429		-0,363	
Potrebno se pretvarati da nam je netko drag radi koristi.	0,419		-0,326	
Sažalim se nad beskućnikom.	0,408			
Uživam kad uspijem nekoga prevariti.	0,407			
Laskam drugima da ih pridobijem na svoju stranu.	0,383			
Nikad ne bih koga povrijedio.	0,375			
Sažalim se nad ozlijeđenom životinjom.	0,360			
Ponekad prekinem prijateljstva.	0,322			
Nikad ne plaćem na filmovima.	0,307			
Bio sam suđen za teško kazneno djelo.		0,703		
Prekršio sam uvjetnu kaznu.		0,692		
Namjerno sam pokušao udariti nekog autom.		0,658		
Imam bliske prijatelje koji su bili u zatvoru.		0,603	-0,381	
Uzimao sam teške droge.		0,572		
Volim seks s nepoznatima.	0,356	0,521		-0,503
Prijetio sam ljudima.		0,511		
Provalio sam u zgradu s namjerom da ukradem.		0,436		
Tu i tamo nosim oružje.		0,408		
Prisila na spolni odnos.		0,380		
Prevario sam nekoga za novac.		0,364	-0,314	-0,356
Zapadam u nevolje zbog istih stvari.			-0,726	
Impulzivna sam osoba.			-0,616	

(Nastavak na sljedećoj stranici)

(Nastavak s prethodne stranice)	Emocionalna hladnoća 1	Antisocijalno ponašanje 2	Eratični životni stil 3	Impulzivnost i manipulacija 4
Čestice upitnika				
Jezik mi je brži od pameti.			-0,607	
Brzo se počnem dosađivati.	0,381		-0,572	
Rijetko poštujem pravila.			-0,526	-0,514
Većina ljudi laže svaki dan.			-0,502	
Uzimao sam lake droge.			-0,463	-0,454
Ljudi su preosjetljivi kad im kažem istinu o njima.	0,360		-0,458	
Planiram.			-0,397	
Ne propuštam sastanke.			-0,343	
Često sam činio opasne stvari.		0,356	-0,383	-0,677
Volim "divlje" stvari.			-0,432	-0,665
Dobar sam za opasne poslove.	0,365			-0,639
Ne riskiram.				-0,619
Volim nasilne sportove i filmove.	0,515	0,300		-0,524
Odlučniji sam od ostalih.				-0,504
Manipulacija.				-0,502
Mogu nagovoriti ljude na sve.	0,344			-0,495
Izbjegavam horore.				-0,477
Mogu prevariti detektor laži.				-0,476
Buntovna sam osoba.			-0,422	-0,476
Ljudi obično primijete kad lažem.				-0,453
Predstavljao sam se lažno.				-0,442
Brza vožnja.				-0,434
Nisam krao.		0,302		-0,424
Delinkventne aktivnosti.		0,314		-0,374

Od ukupnoga broja čestica ($N = 64$), 21 je najviše povezana s prvim faktorom (Tablica 2), a sadržajno se sastoje uglavnom od tvrdnji vezanih uz emocije – osjećaje agresije, nepovjerenja, nemoralnosti i empatije, spram sebe i drugih ljudi – te smo ga stoga nazvali *emocionalnom hladnoćom*. Ukupno 11 čestica od saturiranih 21 na prvom faktoru odgovara izvornoj strukturi dimenzije *emocionalne hladnoće* SRP-III upitnika, a ostale su čestice dijelom iz izvorne dimenzije *manipulacije*. Zbog podjednake zasićenosti na drugim faktorima i kriterija manjeg od 0,30, izbačena je čestica br. 30 (vidi Tablicu 1). Drugi faktor nazvan je *antisocijalno ponašanje* zato što opisuje kršenja socijalnih normi i zakona. Na drugom faktoru saturirano je 11 čestica, od kojih 10 pripada izvornoj strukturi dimenzije *antisocijalnoga ponašanja*. Osam čestica od njih 16 odgovara originalnoj strukturi dimenzije *eratičnoga životnog stila*, uz napomenu da su dodatne dvije čestice (čestica 9 i 28) iz izvorne strukture saturirane ovim faktorom, ali su ipak zasićenije na drugima (četvrti faktor). Zadnja dimenzija najmanje sadržajno odgovara dimenziji SRP-III upitnika, odnosno četvrtoj dimenziji *interpersonalne manipulacije* – ovu smo dimenziju nazvali *manipulacija i impulzivnost*, jer sadržaj čestica opisuje hirovitu osobu koja zbog svoje impulzivnosti zapada u

neprilike, a istodobno manipulira drugima. Koeficijenti pouzdanosti Cronbachov alpha i postotak objašnjene varijance psihopatije pokazali su se zadovoljavajućima. Dobivene pouzdanosti upitnika i njegovih dimenzija nakon izbacivanja 6 čestica koje nisu pokazale gotovo nikakvu saturaciju sa sva četiri faktora također su se pokazale zadovoljavajućima za daljnju analizu podataka ovog istraživanja (Cronbach alpha: emocionalna hladnoća – 0,845; antisocijalno ponašanje – 0,787; eratični životni stil – 0,775; manipulacija i impulzivnost – 0,830; sve 4 dimenzije – 0,907).

Rezultati su potvrdili početna očekivanja o četverofaktorskoj strukturi. Dobivena četverofaktorska struktura slična je američkoj izvornoj, no uz određenu preraspodjelu čestica po dimenzijama. Dok su dimenzije *emocionalne hladnoće*, *eratičnoga životnog stila* i *antisocijalnoga ponašanja* uglavnom zadržale većinu svoje originalne izvorne strukture, 4. dimenzija, koja u američkoj verziji upitnika odgovara *interpersonalnoj manipulaciji*, ovdje je zapravo kombinacija čestica interpersonalne manipulacije i čestica koje po sadržaju upućuju na osobe impulzivna karaktera. Zato je novodobivena dimenzija nazvana *impulzivnost i manipulacija*. Iako su Williams i sur. (2007) testirali SRP II, također su dobili četverofaktorsku strukturu koja odgovara strukturi SRP-III upitnika, ali su se čestice također grupirale nešto drugačije od originalnih. Vjerojatno najveći nedostatak ovog istraživanja jest premalen uzorak za provedbu faktorske analize, iako se pokazao zadovoljavajućim prema KMO kriteriju i Bartlettovu testu sfericiteta. Odnos broja sudionika i broja varijabli u istraživanju je premalen. Williams i sur. (2007) također su se služili manjim uzorkom nego što je predviđeno za provedbu faktorske analize, gdje su za 60 čestica SRP II upitnika obuhvatili uzorak od 249 studenata i također dobili četverofaktorsku strukturu, dok su Williams i Paulhus (2004) imali 289 sudionika za svoje istraživanje.

Povezanost dimenzija SRP-III i IPIP 50 upitnika

U priloženoj tablici (Tablica 3) nalaze se Pearsonovi koeficijenti korelacija između dimenzija dvaju upitnika.

Iz Tablice 3 vidi se da postoji povezanost između određenih dimenzija psihopatije i dimenzija ličnosti, a navedene povezanosti kreću se od -0,198 do -0,638, što pokazuje da su dimenzije dvaju upitnika uglavnom blago ili umjereno povezane.

Sama varijabla psihopatije, uvedena kao ključni rezultat na SRP-III samoizvješću psihopatije, statistički je značajno povezana i s vlastitim dimenzijama i sa svim dimenzijama IPIP

50 upitnika. Umjereno je i visoko povezana s vlastitim dimenzijama ($r = 0,756; 0,615; 0,784; 0,816$) te blago do umjereno s dimenzijama IPIP 50 upitnika ($r = 0,266; -0,184; -0,377; -0,471; 0,157$). Iz ovog rezultata vidi se da što je osoba viših vrijednosti na dimenziji psihopatije, to je ona manje ugodna i savjesna prema IPIP 50, što je uz ostale rezultate u skladu s teorijskim očekivanjima. Dobivena je i značajna povezanost s dimenzijom emocionalne stabilnosti. Widiger i suradnici (2002) govore o osobama eratičnoga životnog stila, antisocijalnoga ponašanja i emocionalne hladnoće (ulaze u dimenziju psihopatije) kao manje ugodnima, savjesnima i emocionalno stabilnijima (nisko neurotičnima). Neobično je da su osobe s višim vrijednostima na dimenzijama psihopatije u ovom istraživanju intelektualno otvorenije, što se kosi s dosadašnjom meta-analizom, koja je pokazala suprotno u FFM modelu (Decuyper i sur., 2009). Unatoč tomu, premalen je broj ovakvih istraživanja za dimenziju intelekta.

● **TABLICA 3**
Dobivena povezanost
SRP-III i IPIP upitnika

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1 Intelekt	1									
2 Emocionalna stabilnost	0,178*	1								
3 Savjesnost	0,078	0,310**	1							
4 Ugodnost	0,214**	0,366**	0,246**	1						
5 Ekstraverzija	0,363**	0,321**	0,134	0,316**	1					
6 Psihopatija	0,266**	-0,184*	-0,377**	-0,471**	0,157*	1				
7 Emocionalna hladnoća	0,096	-0,198**	-0,235**	-0,638**	-0,044	0,756**	1			
8 Antisocijalno ponašanje	0,035	-0,127	-0,228**	-0,251**	0,050	0,615**	0,324**	1		
9 Eratični životni stil	0,176*	-0,357**	-0,551**	-0,282**	0,140	0,784**	0,462**	0,315**	1	
10 Impulzivnost i manipulacija	0,401**	0,119	-0,091	-0,268**	0,266**	0,816**	0,480**	0,454**	0,445**	1

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$

Multipla linearna regresija i značenje IPIP 50 upitnika u predviđanju rezultata na dimenziji psihopatije SRP-III

S obzirom na to da je dobiveni koeficijent multiple korelacije visok ($R = 0,704$), može se reći da je konstrukt psihopatije u SRP-III upitniku visoko povezan s generalnih pet dimenzija ličnosti IPIP 50 upitnika, koje su u ovom slučaju imale ulogu prediktora.

Koeficijent multiple determinacije za kriterij psihopatije pokazao je da navedeni prediktori objašnjavaju 49,5% varijance ($R^2 = 0,495$) psihopatije, koja je statistički značajno potvrđena F testom ($p < 0,01$). Pokazalo se da dimenzija *emocionalne stabilnosti* nije statistički značajan prediktor za dimenzi-

ju *psihopatije*, ali s njome korelira ($\beta = -0,038$; $p > 0,01$), dok su ostale dimenzije blago i umjereno povezane. Najboljim prediktorom pokazala se *ugodnost*, što je u skladu s teorijskim očekivanjima prema metaanalizama istraživanja povezanosti psihopatije i peterofaktorskoga modela ($\beta = -0,536$; $p < 0,01$), dok su se statistički značajnima pokazali i prediktori *intelekt*, *savjesnost* i *ekstraverzija* ($p < 0,01$), što odgovara prethodno analiziranim povezanostima faktora. Iz dobivenih podataka ove multiple linearne regresije moglo bi se reći da bi osoba nisko na ugodnosti i savjesnosti, a visoko na ekstraverziji i intelektu, mogla biti i visoko na dimenziji *psihopatije*. Dobiveni rezultati u skladu su s očekivanjima, osim podatka o dimenziji *intelekt*, za koju ne postoji dovoljan broj istraživanja, s obzirom na to da se u istraživanjima uglavnom analizirala dimenzija *otvorenost prema iskustvu*.

Za kriterij emocionalne hladnoće, od 5 velepetorih dimenzija ličnosti, kao značajni prediktori pokazali su se samo *intelekt* ($\beta = 0,212$; $p < 0,01$) i *ugodnost* ($\beta = -0,699$; $p < 0,01$). Provedena multipla linearna regresija za kriterij antisocijalnoga ponašanja pokazala je da je ovaj kriterij samo blago povezan s generalnim dimenzijama velepetoroga modela ličnosti, odnosno dobiveni R za ovu regresijsku analizu iznosi 0,343. Nadalje, dobiveni podaci govore nam o tek 11,8% objašnjene varijance ($p < 0,01$) antisocijalnoga ponašanja pomoću velepetorih dimenzija. Faktor *savjesnosti* jedini se dosljedno pokazao dobrim prediktorom ($\beta = -0,251$; $p < 0,01$), što nam govori da će osoba nisko na savjesnosti biti sklonija antisocijalnom ponašanju. Ovakvi rezultati mogli bi se objasniti dvofaktorskom strukturom antisocijalnoga poremećaja ličnosti, gdje faktor antisocijalnoga ponašanja odgovara više bihevioralnoj komponenti antisocijalnoga poremećaja, koji se pak više odnosi na određene radnje nego na samu ličnost.

Svih 5 dimenzija velepetoroga modela ličnosti pokazalo se dobrim prediktorima za kriterij eratičnoga životnog stila, uz blage i umjerene povezanosti. Ukupna povezanost *ekstraverzije*, *ugodnosti*, *savjesnosti*, *emocionalne stabilnosti* i *intelekt* s kriterijem eratičnoga životnog stila iznosi $R = 0,697$, što je gotovo visoka povezanost, dok postotak objašnjene varijance ovih prediktora za eratični životni stil iznosi 48,6%, ($R^2 = 0,486$). Iz dobivenih rezultata možemo reći da osobe koje su otvorenije i sklonije apstraktnijim idejama, koje su neurotične, neugodne i ekstravertirane vode eratičan stil života koji se odnosi na divlji i samouništavajući način života ($\beta_1 = 0,202$; $\beta_2 = -0,262$; $\beta_3 = -0,473$; $\beta_4 = -0,201$; $\beta_5 = 0,288$; $p < 0,01$). Ovdje se kao najbolji prediktor pokazala savjesnost, koja svojom negativnom umjerenom povezanošću s kriterijem upućuje na nesavjesnost osoba koje vode eratičan stil života.

Dimenzija emocionalne stabilnosti u drugim istraživanjima pokazala se kao važan prediktor psihopatije (Decuyper i sur., 2009; DeLisi, Beaver, Wright i Vaughn, 2008). U ovom istraživanju nije se pokazala značajnim prediktorom vjerojatno zbog interkorelacija toga konstrukta s drugim prediktorima. Općenito, osobe sa psihopatskim poremećajem imat će povišene rezultate na dimenziji emocionalne stabilnosti, odnosno bit će nisko na neuroticizmu, dok će osobe s antisocijalnim poremećajem redovito biti nisko na dimenziji emocionalne stabilnosti, odnosno često će mijenjati raspoloženja. To se objašnjava biološkim teorijama, koje govore o slabo pobuđenom fiziološkom sustavu u psihopata (Blair, 2006; Kiehl, 2006).

Dobiveni značajni prediktori ugodnosti i savjesnosti u skladu su s očekivanjima (Antony, Bieling, Cox, Enns i Swinson, 1998; Decuyper i sur., 2009; Lloyd, Clark i Forth, 2010). Istraživanja u vezi s ekstraverzijom i psihopatskim poremećajem nedosljedna su i smatra se da između njih postoji indirektan odnos (Williams i Paulhus, 2004; Dolan i Rennie, 2006; Poythress i Hall, 2011). Zanimljivi su podaci o dimenziji intelekta koji govore da bi osobe povišene na toj dimenziji mogle biti patoloških crta ličnosti. Ovo bi se moglo protumačiti stereotipom "boemskog umjetnika", gdje su kreativni ljudi skloni eratičnom načinu života, visokoj ekstraverziji, impulzivnosti i egocentričnosti (Zarei, Mirahmady i Soltanian, 2011). Rezultati istraživanja Wertag, Vrselje i Tomić (2011) pokazali su povezanost intelekta s narcizmom, koja je jedna od karakteristika ličnosti povezivana sa psihopatijom, a s obzirom na to da smo nekoć psihopata opisali kao egocentričnu osobu, mogli bismo reći da se navedeni rezultati slažu. Nadalje, s obzirom na to da naš uzorak nije velik, ne možemo pouzdano tvrditi da je dimenzija intelekta doista dobar prediktor psihopatije. S druge strane, metaanaliza Rossa, Lutza i Bailleya (2004) pokazala je da osobe koje su otvorenije prema iskustvu postižu niže vrijednosti na dimenziji psihopatije. Pritom se postavlja pitanje razlika između dimenzija otvorenosti prema iskustvu i intelekta, koja ne bi trebala biti velika (FFM model u odnosu na Velepeteri model) (Mlačić i Goldberg, 2007). U našem istraživanju ugodnost i savjesnost pokazale su se najboljim prediktorima psihopatije, što je u skladu s brojnim metaanalizama i istraživanjima (Antony i sur., 1998; Decuyper i sur., 2009; Lloyd i sur., 2010).

ZAKLJUČAK

Na temelju dobivenih rezultata istraživanja može se zaključiti da je dobivena faktorska struktura upitnika Samoizvješće psihopatije utvrdila postojanje četiriju faktora. To su: *emocionalna hladnoća, eratični životni stil, antisocijalno ponašanje te impulzivnost i manipulacija*. Pouzdanosti dimenzija pokazale su se za-

dovoljavajućima, dok se saturacije čestica ponešto razlikuju od originalne strukture. Utvrđena je međusobna povezanost dimenzija IPIP 50 i SRP-III upitnika – četiri dimenzije velepe-toroga modela pokazale su se kao značajni prediktori psihopatije (ugodnost, savjesnost, intelekt i ekstraverzija), dok se dimenzija emocionalne stabilnosti vjerojatno nije pokazala značajnom zbog interkorelacija toga konstrukta s drugim prediktorima. Ukupan postotak objašnjene varijance za kriterij psihopatije bio je 49,5%. Dobiveni značajni prediktori savjesnost i ugodnost u skladu su s teorijskim očekivanjima i dosadašnjim rezultatima istraživanja, dok su za faktor ekstraverzije u dosadašnjim istraživanjima dobiveni nekonzistentni rezultati, pri čemu dimenzija intelekta još uvijek nije dovoljno istražena.

Važno je napomenuti i da u kliničkoj praksi postoji velika potreba za ovakvom vrstom upitnika, pa je stoga vrlo važno daljnje utvrđivanje metrijskih karakteristika, primjena upitnika na ispitanike obaju spolova, zatim primjena na zatvorskoj populaciji i populaciji ispitanika s dijagnozom navedenoga poremećaja ličnosti, kako bismo mogli početi s primjenom ovog upitnika u svakodnevnoj kliničkoj praksi. Primarna funkcija samoizvješća psihopatije SRP-III prema nekim autorima nije čak nužno ni dijagnoza psihopatije, koliko je to zapravo korist u nastojanju da se opiše i izdvoji tip ličnosti zastarjelo nazivan "psihopatija", a koji se razlikuje unutar grupe antisocijalnoga poremećaja ličnosti, te u svakodnevnom životu, kao što je npr. prilikom zapošljavanja.

LITERATURA

- Aharoni, E. A., Antonenko, O. i Kiehl, K. A. (2011). Disparities in the moral intuitions of criminal offenders: The role of psychopathy. *Journal of Research in Personality*, 45(3), 322–327. <http://dx.doi.org/10.1016/j.jrp.2011.02.005>
- American Psychiatric Association (APA) (1994). *Diagnostic and statistical manual of mental disorder*, Fourth edition. Washington, D.C.: American Psychiatric Association (APA).
- American Psychiatric Association (APA) (2000). *Diagnostic and statistical manual of mental disorder*, Fourth edition. Washington, D.C.: American Psychiatric Association (APA).
- Antony, M. M., Bieling, P. J., Cox, B. J., Enns, M. W. i Swinson, R. P. (1998). Psychometric properties of the 42-item and 21-item versions of the Depression Anxiety Stress Scales in clinical groups and community sample. *Psychological Assessment*, 10(2), 176–181. <http://dx.doi.org/10.1037/1040-3590.10.2.176>
- Baskin-Sommers, A. R., Zeier, J. D. i Newman, J. P. (2009). Self-reported attentional control differentiates the major factors of psychopathy. *Personality and Individual Differences*, 47(6), 626–630. <http://dx.doi.org/10.1016/j.paid.2009.05.027>

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 23 (2014), BR. 1,
STR. 155-175

PAČIĆ-TURK, LJ.,
GAJSKI, M.:
SAMOIZVJEŠĆE...

- Begić, D. (2011). *Psihopatologija*. Zagreb: Medicinska naklada.
- Blair, R. J. R. (2006). The emergence of psychopathy: Implications for the neuropsychological approach to developmental disorders. *Cognition*, 101(2), 414–442. <http://dx.doi.org/10.1016/j.cognition.2006.04.005>
- Blair, J., Mitchell, D. i Blair, K. (2008). *Psihopat*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Cleckley, H. (1976). *The mask of sanity*. Augusta, GA: Medical College of Georgia.
- Coid, J., Yang, M., Ulrich, S., Roberts, A., Moran, P., Bebbington, P., Brugha, T., Jenkins, R., Farrell, M., Lewis, G., Singleton, N. i Hare, R. (2009). Psychopathy among prisoners in England and Wales. *International Journal of Law and Psychiatry*, 32(3), 134–141. <http://dx.doi.org/10.1016/j.ijlp.2009.02.008>
- Cooke, D. J. i Michie, C. (2001). Refining the construct of psychopathy: Towards a hierarchical model. *Psychological Assessment*, 13(2), 171–188. <http://dx.doi.org/10.1037/1040-3590.13.2.171>
- Costa, J. P. T. i Widiger, T. A. (1994). *Personality disorders and the five-factor model of personality*. Washington, DC: American Psychological Association. <http://dx.doi.org/10.1037/10140-000>
- Decuyper, M., De Pauw, S., De Fruyt, F., De Bolle, M. i De Clercq, B. J. (2009). A meta-analysis of psychopathy, antisocial PD and FFM associations. *European Journal of Personality*, 23(7), 531–565. <http://dx.doi.org/10.1002/per.729>
- DeLisi, M., Beaver, K. M., Wright, J. P. i Vaughn, M. G. (2008). The etiology of criminal onset: The enduring salience of nature and nurture. *Journal of Criminal Justice*, 36(3), 217–223. <http://dx.doi.org/10.1016/j.jcrimjus.2008.04.001>
- Derefinko, K. J. i Lynam, D. R. (2007). Using the FFM to conceptualize psychopathy: A test using a drug abusing sample. *Journal of Personality Disorders*, 21(6), 638–656. <http://dx.doi.org/10.1521/pedi.2007.21.6.638>
- Dolan, M. i Vollm, B. (2009). Antisocial personality disorder and psychopathy in women: A literature review on the reliability and validity of assessment instruments. *International Journal of Law and Psychiatry*, 32(1), 2–9. <http://dx.doi.org/10.1016/j.ijlp.2008.11.002>
- Dolan, M. C. i Rennie, C. E. (2006). Reliability and validity of the psychopathy checklist: Youth version in a UK sample of conduct disordered boys. *Personality and Individual Differences*, 40(1), 65–75. <http://dx.doi.org/10.1016/j.paid.2005.07.001>
- Flores-Mendoza, C. E., Alvarenga, M. A. S., Herrero, O. i Abad, F. J. (2008). Factor structure and behavioural correlates of the Psychopathy Checklist-Revised (PCL-R) in a Brazilian prisoner sample. *Personality and Individual Differences*, 45(7), 584–590. <http://dx.doi.org/10.1016/j.paid.2008.06.016>
- Hare, R. D. (1985). Comparison of procedures for the assessment of psychopathy. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 53(1), 7–16. <http://dx.doi.org/10.1037/0022-006X.53.1.7>
- Hare, R. D. (1991). *The Hare psychopathy checklist revised manual*. Toronto: Multi-Health Systems.

Hare, R. D. (2003). *The Hare Psychopathy Checklist-Revised (PCL-R)* (2nd ed.). Toronto, Ontario, Canada: Multi-Health Systems.

Hare, R. D. (2006). Psychopathy: A clinical and forensic overview. *Psychiatric Clinics of North America*, 29(3), 709–724. <http://dx.doi.org/10.1016/j.psc.2006.04.007>

Hare, R. D. i Jutai, J. W. (1988). Psychopathy and cerebral asymmetry in semantic processing. *Personality and Individual Differences*, 9(2), 329–337. [http://dx.doi.org/10.1016/0191-8869\(88\)90095-5](http://dx.doi.org/10.1016/0191-8869(88)90095-5)

Harpur, T. J. i Hare, R. D. (1990). Psychopathy and attention. *Advances in Psychology*, 69, 429–444. [http://dx.doi.org/10.1016/S0166-4115\(08\)60469-0](http://dx.doi.org/10.1016/S0166-4115(08)60469-0)

Hervé, H. F., Hayes, P. J. i Hare, R. D. (2003). Psychopathy and sensitivity to the emotional polarity of metaphorical statements. *Personality and Individual Differences*, 35(7), 1497–1507. [http://dx.doi.org/10.1016/S0191-8869\(02\)00365-3](http://dx.doi.org/10.1016/S0191-8869(02)00365-3)

Hicklin, J. i Widiger, T. A. (2005). Similarities and differences among antisocial and psychopathic self-report inventories from the perspective of general personality functioning. *European Journal of Personality*, 19(4), 325–342. <http://dx.doi.org/10.1002/per.562>

Hill, C. D., Neumann, C. S. i Rogers, R. (2004). Confirmatory factor analysis of the Psychopathy Checklist: Screening Version (PCL: SV) in offenders with Axis I disorders. *Psychological Assessment*, 16(1), 90–95. <http://dx.doi.org/10.1037/1040-3590.16.1.90>

Kiehl, K. A. (2006). A cognitive neuroscience perspective on psychopathy: Evidence for paralimbic system dysfunction. *Psychiatry Research*, 142(2–3), 107–128. <http://dx.doi.org/10.1016/j.psychres.2005.09.013>

Lloyd, C. D., Clark, H. J. i Forth, A. E. (2010). Psychopathy, expert testimony, and indeterminate sentences: Exploring the relationship between Psychopathy Checklist-Revised testimony and trial outcome in Canada. *Legal and Criminological Psychology*, 15(2), 323–339. <http://dx.doi.org/10.1348/135532509X468432>

Lynam, D. R. (2002). *Psychopathy from the perspective of the five-factor model of personality*. Washington DC: American Psychological Association.

Međedović, J. (2009). Bazična struktura ličnosti i kriminalitet. *Primenjena psihologija*, 2(3), 339–367.

Mejovšek, M. (2002). *Uvod u penološku psihologiju*. Jastrebarsko: Naklada Slap.

Messick, S. (1995). Validity of psychological assessment: Validation of inferences from persons' responses and performances as scientific inquiry into score meaning. *American Psychologist*, 50(9), 741–749. <http://dx.doi.org/10.1037/0003-066X.50.9.741>

Miller, J. D. i Lynam, D. R. (2003). Psychopathy and the Five-factor model of personality: A replication and extension. *Journal of Personality Assessment*, 81(2), 168–178. http://dx.doi.org/10.1207/S15327752JPA8102_08

Miller, J. D., Lynam, D. R., Widiger, T. A. i Leukefeld, C. (2001). Personality disorders as extreme variants of common personality dimensions: Can the Five-factor model adequately represent psychopathy? *Journal of Personality*, 69(2), 253–276. <http://dx.doi.org/10.1111/1467-6494.00144>

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 23 (2014), BR. 1,
STR. 155-175

PAČIĆ-TURK, L.,
GAJSKI, M.:
SAMOIZVJEŠĆE...

Mlačić, B. i Goldberg, L. R. (2007). An analysis of cross-cultural personality inventory: The IPIP Big-Five factor markers in Croatia. *Journal of Personality Assessment*, 88(2), 168–177. <http://dx.doi.org/10.1080/00223890701267993>

Neumann, C. S., Hare, R. D. i Newman, J. P. (2007). The super-ordinate nature of Psychopathy Checklist-Revised. *Journal of Personality Disorders*, 21(2), 102–117. <http://dx.doi.org/10.1521/pedi.2007.21.2.102>

Neumann, C. S., Vitacco, M. J., Hare, R. D. i Wupperman, P. (2005). Reconstructing the "reconstruction" of psychopathy: A Comment on Cooke, Michie, Hart and Clark. *Journal of Personality Disorders*, 19(6), 624–640. <http://dx.doi.org/10.1521/pedi.2005.19.6.624>

Nioche, A., Pham, T. H., Ducro, C., Beaurepaire, C., Chudzik, L., Courtois, R. i Réveillère, C. (2010). Psychopathie et troubles de la personnalité associés: recherche d'un effet particulier au trouble borderline? *L'Encéphale*, 36(3), 253–259. <http://dx.doi.org/10.1016/j.encep.2009.07.004>

Oliveira-Souza, R., Hare, R. D., Bramati, I. E., Garrido, G. J., Ignácio, F. A., Tovar-Moll, F. i Moll, J. (2008). Psychopathy as a disorder of the moral brain: Fronto-temporo-limbic grey matter reductions demonstrated by voxel-based morphometry. *NeuroImage*, 40(3), 1202–1213. <http://dx.doi.org/10.1016/j.neuroimage.2007.12.054>

Paulhus, D. L., Neumann, C. S. i Hare, R. D. (u tisku). *Manual for the Self-Report Psychopathy (SRP) scale*. Toronto: Multi-Health Systems.

Paunonen, S. V. (2006). You are honest, therefore I like you and find you attractive. *Journal of Research in Personality*, 40(3), 237–249. <http://dx.doi.org/10.1016/j.jrp.2004.12.003>

Poythress, N. G. i Hall, J. R. (2011). Psychopathy and impulsivity reconsidered. *Aggression and Violent Behavior*, 16(2), 120–134. <http://dx.doi.org/10.1016/j.avb.2011.02.003>

Reidy, D. E., Zeichner, A. i Foster, J. D. (2009). Psychopathy, aggression, and emotion processing of violent imagery in women. *Journal of Research in Personality*, 43(5), 928–932. <http://dx.doi.org/10.1016/j.jrp.2009.06.004>

Ross, S. R., Lutz, C. J. i Bailey, S. E. (2004). Psychopathy and the Five Factor Model in a noninstitutionalized sample: A domain and facet level analysis. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 26(4), 213–225. <http://dx.doi.org/10.1023/B:JOBA.0000045337.48535.a5>

Salekin, R. T., Leistico, A. M. R., Trobst, K. K., Schrum, C. L. i Lochman, J. E. (2005). Adolescent psychopathy and personality theory – the interpersonal circumplex: Expanding evidence of a nomological net. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 33(4), 445–460. <http://dx.doi.org/10.1007/s10802-005-5726-Y>

Salekin, R. T., Trobst, K. K. i Krioukova, M. (2001). Construct validity of psychopathy in a community sample: A nomological net approach. *Journal of Personality Disorders*, 15(5), 425–441. <http://dx.doi.org/10.1521/pedi.15.5.425.19196>

Samuel, D. B. i Widiger, T. A. (2008). A meta-analytic review of the relationships between the five-factor model and DSM-IV-TR personality disorders: A facet level analysis. *Clinical Psychology Review*, 28(8), 1326–1342. <http://dx.doi.org/10.1016/j.cpr.2008.07.002>

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 23 (2014), BR. 1,
STR. 155-175

PAČIĆ-TURK, L.,
GAJSKI, M.:
SAMOIZVJEŠĆE...

Svjetska zdravstvena organizacija (2003). *Višeosna klasifikacija psihijatrijskih poremećaja u djece i adolescenata*. Jastrebarsko: Naklada Slap.

Visser, B. A., Pozzebon, J. A., Bogaert, A. F. i Ashton, M. C. (2010). Psychopathy, sexual behavior, and esteem: It's different for girls. *Personality and Individual Differences*, 48(7), 833–838. <http://dx.doi.org/10.1016/j.paid.2010.02.008>

Vitacco, M. J., Neumann, C. S. i Jackson, R. L. (2005). Testing a four factor model of psychopathy and its association with ethnicity, gender intelligence, and violence. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 73(3), 466–476. <http://dx.doi.org/10.1037/0022-006X.73.3.466>

Vitacco, M. J., Rogers, R., Neumann, C. S., Harrison, K. i Vincent, G. (2005). A comparison of factor models on the PCL-R with mentally disordered offenders: The development of a four factor model. *Criminal Justice and Behavior*, 32(5), 526–545. <http://dx.doi.org/10.1177/0093854805278414>

Wahlund, K. i Kristiansson, M. (2009). Aggression, psychopathy and brain imaging – Review and future recommendations. *International Journal of Law and Psychiatry*, 32(4), 266–271. <http://dx.doi.org/10.1016/j.ijlp.2009.04.007>

Weizmann-Henelius, G., Putkonen, H., Grönroos, M., Lindberg, N., Eronen, M. i Häkkänen-Nyholm, H. (2010). Examination of psychopathy in female homicide offenders – Confirmatory factor analysis of the PCL-R. *International Journal of Law and Psychiatry*, 33(3), 177–183. <http://dx.doi.org/10.1016/j.ijlp.2010.03.008>

Wertag, A., Vrselja, I. i Tomić, T. (2011). *Provjera konstruktne valjanosti Paulhusovog i Williamsovog (2002) upitnika Mračne trijade D3-27*. Izložbeni poster. Zagreb: Institut društvenih znanosti Ivo Pilar.

Widiger, T. A. i Costa, J. P. T. (2002). *Five-factor model personality disorder research*. Washington DC: American Psychological Association.

Widiger, T. A. i Lynam, D. (1998). *Psychopathy and the five-factor model of personality*. New York: Guilford Press.

Widiger, T. A., Trull, T. J., Clarkin, J. F., Sanderson, C. J. i Costa, P. T. (2002). *A description of the DSM-IV personality disorders with the five-factor model of personality*. Washington DC: American Psychological Association.

Williams, K. M. i Paulhus, D. L. (2004). Factor structure of the Self-Report Psychopathy scale (SRP-II) in non-forensic samples. *Personality and Individual Differences*, 37(4), 765–778. <http://dx.doi.org/10.1016/j.paid.2003.11.004>

Williams, K. M., Nathanson, C. i Paulhus, D. L. (2003). *Factor structure of the Self-Report Psychopathy Scale in non-forensic samples*. Izložbeni poster. Toronto, Ontario, Canada.

Williams, K. M., Paulhus, D. L. i Hare, R. D. (2007). Capturing the four-factor structure of psychopathy in college students via self-report. *Journal of Personality Assessment*, 88(2), 205–219. <http://dx.doi.org/10.1080/00223890701268074>

Zarei, E., Mirahmady, B. i Soltanian, E. (2011). Mental health compared with non-artists, artist, and its relationship with NEOPI Personality Scale in City of Ahvaz. *Procedia – Social and Behavioral Science*, 30, 119–128. <http://dx.doi.org/10.1016/j.sbspro.2011.10.024>

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 23 (2014), BR. 1,
STR. 155-175

PAČIĆ-TURK, LJ.,
GAJSKI, M.:
SAMOIZVJEŠĆE...

The Self-Report Psychopathy Scale SRP-III and Its Correlation with the Five Factor Model

Ljiljana PAČIĆ-TURK
School of Medicine, Clinical Hospital Center, Zagreb

Martina GAJSKI
Polyclinic Kocijan – Hercigonja, Zagreb

The aim of this study was to examine the factor structure of the Self-Report Psychopathy Scale SRP-III with expectation for four factors (Callous Affect, Erratic Lifestyle, Antisocial Behaviour and Interpersonal Manipulation) and to verify if it is possible to predict results on the "psychopathy" factor of SRP-III based on the results of dimensions of the Five Factor Model (Agreeableness, Conscientiousness, Extraversion, Emotional Stability and Intellect). The sample comprised 190 psychology students from Croatian Studies, University of Zagreb (173 females and 17 males) with an average age of 21. For the purpose of this research, the Self-Report Psychopathy Scale SRP-III was used for the first time. Research results confirmed the factor structure of the original instrument and satisfactory reliability of four dimensions (Callous Affect, Erratic Lifestyle, Antisocial Behaviour and Impulsiveness and Manipulation). Also, the results showed that IPIP 50 Inventory can predict 49.5% of the variance for the psychopathy dimension of SRP-III. The most significant predictors were low agreeableness and conscientiousness, as it was theoretically expected, and extraversion, which has an undefined relationship to psychopathy, and intellect.

Keywords: IPIP 50 Personality Inventory, Self-Report Psychopathy Scale SRP-III, psychopathy, Five Factor Model